

Damocles is maar druk

Ik had de hele dag heerlijk de kleindochter en haar broertje hier. En de hele dag was er tussendoor druk appverkeer tussen mijn zussen, broertje en mij over hoe en wat en wie met betrekking tot mijn moeder (86), omdat ze al een aantal dagen zieker is dan onverdacht en er een kans in zit dat ze corona heeft. (Mijn ene zus is vandaag namelijk positief getest en daar is ze vlak na kerst nog mee in aanraking geweest, afijn, eenvoudige rekensom.) Halsoverkop de huisarts vanavond bij mijn moeder thuis, liever zo min mogelijk gezinsafvaardiging erbij, heisa, de hele kloterige reutemeteut.

Begin van de avond hoorde ik bovendien van de moeder van de kleindochter en haar broertje dat ze deze week hun hond moeten laten inslapen. Stakker. En dat ze dat vanavond aan haar kinderen moet gaan vertellen. Stakkers.

En nu zit ik al sinds dat moment domweg tv te kijken. Dingen als deze raken me kennelijk toch nog steeds harder dan ik dacht. Ik voel me een beetje, nee ik jok, ik voel me eerlijk gezegd danig raar. Kijk lamlendig de ene aflevering van *Scandal* na de andere. Loos, zowel moede- en doel- als einde-. Ik voel me knap waarde-.

Deze vervolghoofdstukken schrijf ik voor de liefhebbers onder mijn lezers. Voor hen die *Ik Doe Al Mijn Eigen Stunts* hebben gelezen en willen weten hoe het daarna verder ging en gaat. Voor de nieuwsgierigen onder u die hopen te ontdekken waarom zij het boek eigenlijk alsnog zouden moeten aanschaffen. En voor iedereen die zich verveelt omdat ie aan huis gekluisterd is vanwege dat vermale-dijde virus.

Het vorige bonushoofdstuk schreef ik in het bijzonder voor wie (mijn) feestmaand december 2020 nog even samengevat wil zien. Voor alle verwoede kerst-hysterici. Voor fijnproevers, jazzluisteraars en klokkijkers.

Dit hoofdstuk verloopt echter een stuk minder feestelijk.

We zijn nu twee dagen verder en ik ben officieel van slag. Vanavond hoorde ik in een *Scandal* die ik zat te kijken een prachtige klassieker van Stevie Wonder langskomen en ik moest janken. Mijn gedachten gingen naar morgenmiddag, als Olivia en Elton samen met hun ouders voor de laatste keer met hun hondje naar de dierenarts gaan. Tranen. ‘Could change your joy and laughter to tears and pain’ hoorde ik. Onmacht. Ik merk dat ik steeds vaker bang ben om zelf die klotecorona te krijgen, gedraag me de meeste dagen als een krampachtige kluisenaar. Bovendien doen de beelden op tv van de wereld die in brand staat, en dan met name nu even Amerika, en dan met name Washington, waar gewelddadige aanhangers van Trump massaal het Capitool bestormen en binnendringen – waarbij doden vallen –, me vanavond ook geen goed. En dan verdomme dat van mijn moeder.

Ik moet bekennen dat het me allemaal meer aangrijpt dan ik had verwacht. Met een potje ochtendurine naar de huisarts, mijn zus heeft een postoeel voor haar opgehaald, het oeverloze wachten op de uitslag van de coronatest, eventuele opname in Enschede, al die onzekerheid, alle emoties. Déjà fucking vu. Het krabt een litteken bij me open dat kennelijk toch nog te vers is. Ik word constant met de neus op de feiten van toen gedrukt. Van Hanny’s laatste maanden.

‘Love’s in need of love today. Don’t delay, send yours in right away.’ Heel even zou ik willen dat ik nu hier haar schouder had. In de keuken, leunend tegen het aanrecht, eet ik achter elkaar drie gevulde koeken. Vrolijk Driekoningen. Ik ben goed van slag.

Dat hierboven, wat ik heb genoteerd, zijn dat nou dingen die andere mensen in hun dagboek schrijven? Geheim, alleen voor zichzelf? Ja, dat kan natuurlijk ook.

Oma is positief getest op corona. Dat appte ik net naar mijn kinderen. Als het niet zulk uitermate vervelend nieuws was, kon je denken dat het de titel zou zijn van een carnavalskraker. Een heel slechte dan.

Eindelijk heeft de huisarts doorgezet. Sinds ik wist dat ze zou worden opgenomen, voel ik me beter. Geruster. Een bizarre automatische reactie, ik kan het niet anders definiëren. Alsof ons iets uit handen is genomen – een loodzware zorglast van onze schouders. Al

het oeverloze organiseren even op pauze. Het is een heel vreemd soort wachten wat we nu doen. Want wachten op wat dan.

Dan kijk ik vanavond het nieuws op tv. Donderdag 14 januari 2021. Er komt een grafiek in beeld. De nieuwslezer noemt het aantal mensen dat vandaag is overleden aan het coronavirus.

Ik zou mijn moeder willen bellen en zeggen: ‘Ma! Je was op het *Journal!*’ Ze had er vast om kunnen lachen.

Maar bellen kan ik haar niet meer.

Dit is zo’n week waarin je wandelt tussen de dingen door. Omgeven ben je door verdriet (vaak andermans), door noodzaak en omstandigheden. Je slalomt, links een obstakel, rechts een oplossing, links opnieuw obstakels. Beweegt je langs beslissingen en verstandig overleg. Ploegt je door een boel gedoe. Organiseert en regisseert. Geeft steun, dicht bij elkaar – op anderhalve meter afstand. Vult in en zwaait voorgoed vaarwel. En alles om het beste te kunnen geven van wat je hebt. Van wat je bent. Want dat ben je wel aan haar verplicht. Tenminste moederziel.

Je hebt zo van die weken.

[Hier heb ik een heel stuk weg moeten knippen. Sorry. Ik heb noodgedwongen bijna 400 woorden geschrapt die ik hier onmogelijk kan plaatsen. Want – hoewel volkomen terecht en waar – kwetsend voor sommige mensen in mijn omgeving. De waarheid is soms hard, maar niet altijd publicabel.]

Mijn broertje appte. Hij had ’s middags bij de uitvaart van onze zwager te doen gehad met Gonneke en mij, schreef hij. Omdat hij vermoedde dat alles van Hanny destijds nu wel weer helemaal boven zou komen.

Ik zei dat ik het echter vreemd genoeg niet moeilijk vond, dat het mij niet echt raakte. Dat is ook zo, dat ervaar ik telkens als we in deze periode ingrijpende dingen moeten beslissen en/of regelen. De dood van beide naasten, ik heb er nauwelijks verdriet om. Verbijsterd ben ik wel, enigszins ontregeld ook. Maar geëmotioneerd niet. Het is net of vergeleken met het overlijden van mijn eigen vrouw, alles wat daarna komt me minder raakt. Zo van ‘erger dan wat ik heb mee-

gemaakt kan het voor mij niet worden', zoiets. En als ik eerlijk ben, voel ik dat ook echt zo. Ik houd mijn gezin vast, daar ligt mijn zorg en grootste liefde – maar ook mijn diepgewortelde angst om te verliezen. Alles daarbuiten zal achteraan moeten aansluiten. Dat staat op het tweede plan. Andermans dood blijft op afstand.

Zelfbeschermingshalve. Helemaal.

Dit zijn de woorden die ik 21 januari sprak bij mijn moeders uitvaart (ik schreef ze in het holst van de slapeloze nacht waarin ik hoorde dat ze was overleden):

Ik heb ooit een boek geschreven over mijn vader. Voor dat doel heb ik hem een aantal keren geïnterviewd. Dan zaten we, op de afgesproken datum, een middag of een ochtend lang bij hen in de huiskamer op de bank.

Als hij soms twijfelde bij een vraag – of ik twijfelde aan het waarheidsgehalte van zijn antwoord – vroeg ik mijn moeder wel eens of het klopte wat mijn vader zei. Dat wist ze eigenlijk nooit.

Dan reageerde ze op mijn vraag met: 'Dat weet ik niet hoor. Toch, Gert?' En de enkele keer dat ze uit zichzelf een opmerking maakte of ongevraagd een aanvulling gaf op iets wat mijn vader vertelde, werd ze meteen door hem afgekapt.

'Welnee, het zat heel anders!' zei hij dan kribbig, om vervolgens het woord weer te nemen. Met als gevolg dat mijn moeder stilviel en zich de rest van het interview niet meer liet horen.

Omdat ik toch wel heel benieuwd was hoe mijn moeder de dingen destijds had ervaren, en de kans nihil was dat ik dat op deze manier te weten zou komen, moest ik iets anders bedenken. Ik besloot haar mee uit eten te nemen. In Zenderen. Zij en ik in een restaurant, zonder pa erbij, gewoon aan tafel in gesprek. Ik dacht dat ze verbaal dan wel los zou komen. Dan kon ik haar een eigen hoofdstuk in het boek geven, met háár verhaal – dat leek me leuk. Het was echter ijdele hoop.

'En?' vroeg Hanny toen ik weer thuiskwam. 'Is het gelukt?' Ik antwoordde dat het etentje geen greintje nieuwe informatie had opgeleverd. Op twee zinnen na heeft uiteindelijk geen van mijn moeders antwoorden op mijn vragen het boek gehaald.

Het was overigens een heel gezellig etentje zo met z'n tweetjes.

Maar het schetst wel hoe mijn moeder was. Een stille aanwezigheid. Een kleine vrouw in haar vaste hoekje van de kamer, met een boek of een blad of de radiogids. Met in die kamer de radio en de tv simultaan aan.

Hoewel ze zelf altijd heeft beweerd dat ze niet zonder mijn vader zou kunnen leven, heeft ze het tegendeel toch maar mooi bewezen. In de jaren na zijn overlijden stond ze toch maar mooi haar mannetje. Weliswaar een klein mannetje – maar wel een dapper. Een kleine vrouw zonder veel tekst. Ze was het bewijs dat zwiigen soms toch heus goud is.

Een tafel, drie stoelen, een bank, een salontafel en een kastje met een plant; huisraadje in rood, geel, blauw en groen. Deze poppenhuismeubeltjes uit de jaren zestig hebben we al een eeuwigheid. Ooit gekocht voor 25 gulden (wat ik destijds eerlijk gezegd prijzig vond, maar onze hebberigheid heeft het uiteindelijk gewonnen van onze portemonnee) op een jukeboxbeurs waar ook allerlei klein spul te koop was. Het zal zo rond 1985 geweest zijn. Deze schatjes mochten absoluut niet in ons vijftiger/zestigere jaren interieur ontbreken, vonden wij. Ik zal uitleggen waarom.

Al vanaf het moment dat de echo ons vertelde dat ons eerste kind een dochter was, heb ik namelijk beweerd dat ik voor haar zelf een poppenhuis zou maken. Idem toen wij jaren later begonnen te dromen van kleinkinderen, in het bijzonder als er ooit een kleindochter mocht komen. Want dat leek mij het summum: een zelfgemaakt poppenhuis.

Ik heb een dochter en die heeft ook een dochter. Ik heb nooit een poppenhuis gemaakt. Hanny heeft me er ruim drie decennia mee geplaagd.

Afijn, ik had me er ondertussen bij neergelegd dat ik een ongenadig lakse knutselaar ben. En toen gebeurde er vorige week iets onverwachts.

Ik vond namelijk iets heel moois op *Marktplaats*. Niet dat ik ernaar op zoek was, maar ik kreeg het zomaar bij toeval in beeld. Het was liefde op het eerste gezicht. Ik heb (zonder zelfs de mij zo vertrouwde hoge mate van aarzel) onmiddellijk toegeslagen en een bod gedaan. Bam! Binnen de kortste keren was de deal gesloten.

Nu staat er sinds zaterdag in mijn woonkamer dus een prachtig poppenhuis te pronken, vintage (zoals we dat tegenwoordig noemen, maar ik heb het liever over authentiek), uit de late jaren zestig. Het is compleet gemeubileerd en wordt zelfs bewoond door een gezinnetje (met vijf kinderen, waaronder een heuse tweeling). Wat een aanwinst, ik zit er voortdurend gefascineerd naar te staren. Eindelijk krijgen de bejaarde meubeltjes een thuis, eentje uit hun eigen tijdperk bovendien.

En nee, het is niet alleen bedoeld voor mijn kleindochter – de jongens mogen er ook mee spelen. Maar wel op één voorwaarde: dat opa mag meedoen.

Trouwens, vindt u het erg overdreven van mij dat ik in het poppenhuis een klein avondklokje heb opgehangen?

Het is gewoon mijn eigen schuld. Ik moest immers zo nodig in mijn boek over haar laatste maanden in de sterfscène flarden tekst van Bowie's *Space oddity* gebruiken. Dan had ik dat maar niet moeten doen. Nu kan ik het nummer niet meer horen zonder voor me te zien dat mijn vrouw ligt dood te gaan.

Ik bedoel, bij dat ene van Radiohead heb ik het ook wel, maar veel minder. Lang niet zo confronterend. Want met het gesprek tussen ground control en Major Tom werd in het boek ons afscheid pas definitief. En die laatste momenten herleef ik elke keer als ik het nummer hoor, en dat is nog best vaak. Gisteravond weer, op tv. Iemand coverde het (lelijk, maar toch) en meteen al bij de eerste tellen van de countdown werd ik bij de kladden gegrepen – de start van haar einde.

*Planet Earth is blue
And there's nothing I can do*

Dan voel ik de onmacht weer. Het besef, de kille, adembenemende leegte. Mijn verwarrende gedachten. En natuurlijk, het feit dat dit gebeurt, is het bewijs dat het gebruik van Bowie's tekst op deze plek prima werkt. Ik heb het beeld kennelijk effectief weten te schetsen. En dat is best bevredigend, om als schrijver zo te slagen in je opzet.

Niettemin zit ik er mooi mee. Jammer voor mij dan. 'Ashes to ashes, funk to funky' zullen we maar zeggen. Maar goed, ik kan

ermee omgaan. Zoals ik al zei: het is nu eenmaal mijn eigen schuld. ‘You better not mess with Major Tom’ – ik was gewaarschuwd.

Gek is dat toch, dat ik sinds de dood van Hanny met eindigheid geen moeite meer heb. Ik ben er niet bang voor. Het is akkoord, geeft zelfs een bepaalde mate van innerlijke rust. Nee, natuurlijk wil ik niet dood en lijden lijkt mij afgrijselijk. Ik wil niet serieus ziek worden, al was het maar om mijn gezin daar niet mee op te zadelen. En te zijn zonder mijn nazaten (ik wilde schrijven ‘te leven zonder mijn nazaten’, maar dat is het natuurlijk niet. Het is een niet-leven zonder hen, hun verder leven zonder mij, het is een dood zijn zonder, die lange dood, tot... – nee, die weg wil ik hier liever niet inslaan) boezemt mij een onbeschrijflijke angst in. Een misselijkmakend gevoel van niet te bevatten of te overzien. Van blinde paniek. Het eindige aspect ervan echter, het besef dat het niet erg is dat het een keer ophoudt, speelt in dat schrikbeeld geen rol. Is dat de reden dat ik niet rouw om mijn moeder? Misschien wel. Je kijkt terug op wat je in je leven hebt bereikt en dat is in mijn geval zo’n beetje wat ik wilde. Wat dat betreft heb ik het behoorlijk getroffen. Ik heb bewust geleefd (dat doe ik nog steeds) en genoten van elk moment (ook dat doe ik nog altijd). De rest is netto blessuretijd. Begrijp me niet verkeerd, ik hou van mijn leven. Zielsveel. En van alles wat ik beleef en mag genieten en doen. En puntje bij paaltje zal ik er alles aan doen om ermee door te mogen gaan. Alles.

Nee, dit gaat er niet om dat ik dood wil. Ben je gek. En dit gevoel gaat ook niet over iets in termen van “want dan kan ik eindelijk naar haar toe” of zoiets. Geenszins. Daar heb ik het niet over. Het gaat om de berusting die ik voel. Dat, als het onverhoopt zou gebeuren, ik er vrede mee heb. Het besef van eindigheid boezemt me geen angst in. Niet meer.

God, de man weet hoe ie moet omgaan met een gitaar.

Hoor hem dan toch eens in *Heavy sea* (let, na de in de logge, trage aanloop prachtig opgebouwde spanning, vooral even op de vette dreun die hij uitdeelt aan de luisteraar op twee minuut vierendertig, vanaf welk punt de vloedgolf pas echt op stoom komt en losgaat; en vlak ook de laatste anderhalve minuut van het nummer niet uit, waarin donderend alle remmen worden losgesmeten), met

een wild wisselende eb en vloed van loodzware snaaraanslagen die me terugvoeren naar de *Dodenmars* die hij door de kerk liet scheuren bij de uitvaart van zijn moeder.

De tweede track van de demo is *Amina*, even confronterend als vertrouwd en dierbaar, ik laat me door de melodie meenemen naar nergens en overal. Ik ga kopje onder, hou mijn adem in en kom na een paar tellen verkwikt weer boven. Binnen de grenzen van *Amina* valt alles op z'n plek. Iedereen die mijn laatste boek heeft gelezen weet waarom.

Terwijl ik in De Stoel zit te lezen met de muziek van The Kettle keihard uit de boxen raak ik ontroerd. Mijn jongste zoon en zijn muziek. Onze jongste zoon en haar muziek. Ik veeg de tranen uit mijn gezicht, schakel met de afstandsbediening nog een keer naar track 01 en denk zondag 8 februari 1987. Enter Deev Bennes. Proficiat, jochie.

Als ik zittend achter mijn werktafel naar rechts kijk, zie ik gezichten. (Maak u geen zorgen, ik heb geen last van waanbeelden, het zijn maar foto's.) Ik word in de gaten gehouden door sterke vrouwen. Kordate dames waken over mij. Dit is slechts een greep hoor, ik heb – en had – er meer. Maar dit zijn wel drie heel invloedrijke.

Mijn oma van moederskant. Mijn kleindochter (een babyfoto). En haar oma, voorop het boek dat gestapeld ligt te wachten op verzending.

Ik wil mij hier even beperken tot mijn kleindochter. Want die ogen. Priemend. Ziet u hoe ze kijkt dan? (Nee sorry, u ziet hier natuurlijk die foto niet.) Een blik even uitdagend als vastberaden, toen al. Of ligt het aan mij dat ik dat erin zie? En dan dat vuisteknuistje. Kom maar op dan.

Er stapte een man bij me in de lift. Hij droeg geen mondkapje. In zijn hand had hij een handveger, zeg maar een stoffer zonder blik.

Ongevraagd begon hij me te vertellen dat hij op het parkeerterrein zijn auto sneeuwvrij ging maken. Hij zwaaide daarbij met zijn stoffer. Terwijl de man vrolijk zijn verhaal deed, boog hij steeds dichterbij naar me toe.

Ik vroeg hem of hij wat meer afstand wilde bewaren, en zei erbij dat ik dat vooral graag wilde omdat hij geen mondkapje voor had. De

man deinsde, overdreven acterend, een stukje achteruit. Hij lachte. Lollig hield hij de stoffer voor zijn mond en vroeg of dat misschien ook voldoende was.

Ik antwoordde dat ik momenteel extra voorzichtig was omdat ik de afgelopen weken twee mensen had verloren aan corona. De man keek me verbouwereerd aan. Hij lachte niet meer.

‘U bedoelt...’ stamelde hij ontdaan. ‘Dat u... Aan, aan... Zijn ze dan?’ De lift stopte op de begane grond en de deur schoof open. ‘Aan dat virus. U hebt, eh, u, eh... Ze zijn... zijn...’

‘Ja, allebei dood’ zei ik. ‘Door corona.’ Ik wachtte tot hij uit de lift was gestapt en volgde hem op anderhalve meter afstand. De man draaide zich om, ik zag verwarring in zijn blik. Er kwam geen woord meer uit zijn mond.

‘Daarom wil ik graag dat we wat meer rekening houden met elkaar. Ons gewoon aan de regels houden, zo heel moeilijk is dat echt niet. Want geloof me, de situatie is op dit moment letterlijk levensgevaarlijk.’

Toen liep ik bij hem weg en zei zo luchtig mogelijk: ‘Prettige dag nog.’

Een dag in juli was het, 2019. Ik ging met Olivia en Elton op bezoek bij hun omi. Een kleine, willekeurige afvaardiging van mijn gezin om haar een foto namens en van dat gezin te geven. Een cadeau dat ze nog tegoed had van toen ze 85 werd, in mei. Op de ingelijste foto staan wij op het Domburgse strand. Achter ons de branding waarin we zojuist Hanny’s as hebben uitgestrooid. Een momentopname. Van een samenzijn dat me altijd bij zal blijven. Als een knik in de tijd. Het weten geeft de foto een extra lading.

*He was in for a difficult couple of days. It didn't matter.
For he could smell the sea.*

Omdat ik vond dat ik het moment van officiële overhandiging moest vastleggen om aan de rest van mijn gezin te laten zien, zei ik dat ik er een foto van wilde maken. De kinderen naast omi, die in haar stoel zat en de foto vasthield. Maar ze hield hem scheef, enigszins opzij gedraaid.

‘Draai de lijst effe bij, ma. Naar rechts. Rechts. Nee, jóúw rechts. Zo krijg ik hem er niet op. Hou ’m anders recht voor je. Nee, zo zit ie voor je gezicht. Laat maar weer zakken. En nou draaien... Nee, niet kantelen, draaien. Juist, en nu naar re... Oké, hou hem dan zo maar vast.

En kijk alledrie nu... ja. Even lachen.’

Ze had niet door wat ze nou verkeerd deed. Of ze vond het niet belangrijk, dat kan natuurlijk ook. Maar ik denk dat eerste.

© 2021 Theo Bennes

(Love’s in need of love today, Stevie Wonder 1976)

(Space oddity, David Bowie 1969)

(Ashes to ashes, David Bowie 1980)

(A Song Of Shadows, John Connolly 2015)